(1901–1988)

Струков Анатолій Іванович

120 років з дня народження
академіка АМН СРСР,
доктора медичних наук, професора,
завідувача кафедри
патологічної анатомії
1-го Харківського медичного інституту

Анатолій Іванович Струков народився 24 березня 1901 р. в селі Спаське Тульської області в родині помічника лісничого

У 1917 р. закінчує Тульську класичну гімназію, а у 1925 р. – медичний факультет Воронезького університету

Воронезький державний університет в перші роки існування. 1918 р.

Ще студентом IV курсу Анатолій Іванович виявляє цікавість до патологічної анатомії. По закінченні університету залишається асистентом на кафедрі патологічної анатомії

У 1923 р. Анатолій Іванович вступає до заочної аспірантури на кафедрі патологічної анатомії І Московського медичного інституту, якою керував професор Олексій Іванович Абрикосов

О.І. Абрикосов

У 1927 р. А.І. Струков очолює патологоанатомічне відділення Тульської міської лікарні ім. М.А. Семашка

У 1929 р. закінчує аспірантуру і захищає дипломну роботу

В.Г. Штефко

У 1931 р. Анатолій Іванович стає науковим співробітником патогістологічної лабораторії Центрального інституту туберкульозу Міністерства охорони здоров'я СРСР, керованої професором Володимиром Германовичем Штефком

У 1933 р. А.І. Струков обраний асистентом кафедри патологічної анатомії І Московського медичного інституту

У 1934 р. вченому присуджений учений ступінь кандидата медичних наук

У 1935 р. Анатолій Іванович захищає докторську дисертацію на тему «Возрастное развитие позвоночника и патологическая анатомия туберкулёзного спондилита», стає доцентом на кафедрі А.І. Абрикосова

А.І. Струков і О.І. Абрикосов – праця над підручником

З 1938 по 1944 р. Анатолій Іванович завідував кафедрою патологічної анатомії І-го Харківського медичного інституту, де підготував 6 кандидатів і 2 доктора медичних наук

В цей час приділяли значну увагу прозекторській роботі, організації клініко-анатомічних конференцій, що проводились систематично

Значно покращився навчальний процес: все, про що йдеться на лекціях, Анатолій Іванович демонструє на практичних заняттях

Починає працювати науковий гурток, яким керує сам завідувач кафедри, що особливо приваблює студентів

Під час Другої світової війни І Харківський медичний інститут евакуйовано до Чкалова (Оренбург). Колектив кафедри та Анатолій Іванович продовжують роботу в евакуаційних шпиталях, вивчають особливості ранового процесу, прояви туберкульозу і дизентерії у воєнний час

Анатолій Іванович також працював консультантом-патологоанатомом у клінічній залізничній та дитячій залізничній лікарнях, у 1943 р. одержав подяку і нагороджений премією Наркомату шляхів сполучення

За активну участь в роботі шпиталів, налагодження кваліфікованої лікувальної допомоги пораненим, командування Південно-Уральського військового округу оголосило подяку професорам Харківського медичного інституту. Відзначений і завідувач кафедри патологічної анатомії А.І. Струков

Анатолій Іванович тепло згадував харківський період своєї науково-практичної діяльності і до кінця життя підтримував зв'язки з представниками кафедр медичного інституту – професорами Грігорієм Львовичем Дерманом, Борисом Володимировичем Альошиним, Михайлом Миколайовичем Соловйовим та іншими.

Г.Л. Дерман

Б.В. Альошин

М.М. Соловйов

З 1945 р. Анатолій Іванович – завідувач лабораторією легеневої патології Інституту нормальної і патологічної анатомії АМН СРСР (Москва)

У 1948 р. вчений отримує звання професора.
До 1959 р. – головний редактор Державного видавництва медичної літератури

1953-1972 рр. А.І. Струков очолює кафедру патологічної анатомії в І Московському медичному інституті ім. І.М. Сеченова і лабораторію загальної патологічної анатомії в Інституті морфології людини АМН СРСР

З 1972 р. – професор-консультант

Перший Московський державний медичний університет ім. І.М. Сеченова, правонаступник 1-го Московського медичного інституту, Академії, медичного факультету Імператорського Московського університету (заснований у 1755 р.)

Анатолій Іванович стає одним з провідних патологів СРСР. Із співробітниками кафедри удосконалює навчальні програми з патологічної анатомії, створює нові підручники

Анатолій Іванович є автором близько 300 наукових праць, зокрема 7 монографій, 3 підручників з патологічної анатомії, 2 навчально-методичних посібників. За підручником «Патологическая анатомия» навчається не одне покоління студентів

Протягом 1956-1964 рр. за редакцією А.І. Струкова вийшло 9 томів «Руководства по патологической анатомии»

В.В. Сєров і А.І. Струков – праця над підручником

Анатолій Іванович вдало поєднував талант педагога і вченого-новатора, застосовуючи нові методи морфологічних досліджень, в тому числі електронну мікроскопію. Професор значно доповнив і поглибив характеристику тканинних змін при туберкульозі, що знайшло відображення в монографії «Морфология туберкулеза в современных условиях»

У науково-дослідній діяльності Анатолій Іванович приділяв велику увагу питанням патологічної анатомії і патогенезу туберкульозних захворювань легень, атеросклерозу, гіпертонічної хвороби й інфаркту міокарда, колагенових хвороб і порушень мікроциркуляції тощо

Можна говорити про школу професора А.І. Струкова. Анатолієм Івановичем підготовлено 26 докторів і понад 70 кандидатів медичних наук

Вчений проводив велику громадську роботу

З 1948 по 1959 р. – головний редактор Державного видавництва «Медицина»

З 1968 р. – головний редактор журналу «Архив патологии»

А.І. Струков брав активну участь в роботі редакційних колегій 3-го видання «Большой медицинской энциклопедии», реферативного журналу «Общие вопросы патологической анатомии»

Заслуги Анатолія Івановича високо оцінені вітчизною й за кордоном

Йому присуджене звання
Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна
і Золотої медалі «Серп и Молот» (1971),
заслуженого діяча науки РРФСР (1965).
За цикл робіт з вивчення патоморфогенеза, клініки, діагностики, лікування і профілактики ревматичних захворювань отримав Ленінську премію (1974).
Нагороджений орденами Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора, двома орденами «Знак Пошани» тощо

Обирався членом багатьох закордонних наукових товариств патологоанатомів і наукових організацій – Німецької академії природознавства Леопольдіна (НДР), Ради наукових товариств Угорщини, Чехословацького медичного товариства ім. Я. Пуркіньє, Румунського наукового медичного товариства

Видатний патолог Ганс Сельє писав про А.І. Струкова:
«Праці цього великого радянського дослідника постійно стимулюють наукові пошуки нашого колективу, і я впевнений, що висловлюю почуття всіх морфологів Канади і всієї міжнародної медичної спільноти, бажаючи йому багатьох років успішної творчої діяльності»

Анатолій Іванович Струков помер 13 березня 1988 р. від мозкового крововиливу. Похований на Кунцевському кладовищі м. Москви

Видатний вчений, мудрий вчитель, приклад відданості своїй спеціальності, принципова й доброзичлива людина, Анатолій Іванович понад 60 років присвятив патологічній анатомії

Справу вченого продовжують його учні в нашій країні й за кордоном: висунуті ним концепції розробляються, народжуються нові ідеї

Видатний винахідник Блез Паскаль сказав: *«Наші знання ніколи не можуть мати кінець саме тому, що предмет пізнання безмежний…»*

Труди А.І. Струкова
та література про нього
з фондів
Наукової бібліотеки
Харківського національного
медичного університету

Соловьева И. П. Туберкулез в исследованиях А. И. Струкова / И. П. Соловьева // Проблемы туберкулеза. – 2001. – № 8. – С. 60-62.

К 100-летию со дня рождения Анатолия Ивановича Струкова // Архив патологии. – 2001. – Т. 63, № 2. – С. 3-5.

Райхлин Н. Т. Анатолий Иванович Струков (к 100-летию со дня рождения) / Н. Т. Райхлин // Клиническая медицина. – 2001. – С. 79 -80.

Серов В. В. Научная школа академика АМН СССР А. И. Струкова / В. В. Серов // Архив патологии. – 1991. – Т. 53, № 7. – С. 3-7.

К 70-летию со дня рождения А. И. Струкова // Архив патологии. – 1971. – Т. 33, № 4. – С. 93-95.

Анатолий Иванович Струков (1901-1988) // Архив патологии. – 1988. – Т. 50, № 7. – С. 5-6.

Академик Алексий Иванович : биобиблиография / сост. А. И. Струков ; ред. Б. Д. Петров ; 1 Московский ордена Ленина медицинского института им. И. М. Сеченова. – Москва : Издательство Академии Медицинских наук, 1952. – 21 с.

Абрикосов О. І. Патологічна анатомія. Ч. 1. Загальнопатологічні процеси / Арикосов, А. І. Струков. Київ : Державне медичне видавництво УРСР, 1955. – 412 с.

Гистохимия в патологической анатомии : труды 1-го Московского ордена Ленина медицинского института им. И. М. Сеченова : сборник трудов кафедры анатомии посвящается 60-летию со дня рождения и 35-летию научной, педагогической и общественной деятельности члена-корреспондента АМН СССР профессора А. И. Струкова / отв. ред. В. В. Серов. Москва, 1963. – Т. 22. – 338 с.

Патологическая анатомия и патогенез коллагеновых болезней /
А. И. Струков, А. Г. Бегларян. – Москва : Гос. из-д мед. лит., 1963. – 323 с.

Многотомное руководство по патологической анатомии : в 9 т. / отв. ред. А. И. Струков. - Москва : Медгиз.

Т.1 : История патологической анатомии. Патологическая анатомия заболеваний эндокринных желез, кожи, уха и глаза / ред.: П. П. Движков, А. И. Струков, Б. П. Угрюмов . – 1963. – 670 с.

Задания к практическим занятиям по патологической анатомии / под ред. А. И. Струкова, Т. И. Сучковой ; 1-й Московский ордена Ленина медицинский институт имени И. М. Сеченова. – 2-е изд. – Москва, 1964. – 77 с.

Методологические проблемы диагностики : труды 1-го Московского ордена Ленина медицинского института им. И. М. Сеченова / отв. ред. : А. И. Струков, С. А. Гиляревский, К. Е. Тарасов. – Москва, 1963. – Т. 37. – 190 с.

Струков А. И. Гистохимия инфаркта миокарда : экспериментально-морфологическое исследование / А. И. Струков, Е. Ф. Лушников, К. А. Горнак. – Москва : Медицина, 1967. – 303 с.

Струков, А. И. Патологическая анатомия : учебник для студентов медицинских институтов / А. И. Струков. – Москва : Медицина, 1967. – 655 с.

Актуальные вопросы патологии : труды годичной научной конференции кафедры патологической анатомии первого ММИ им. И. М. Сеченова и лаборатории сердечно-сосудистой патологии института морфологии человека АМН СССР, посвященные памяти акад. А. И. Абрикосова / ред. : А. И. Струков, В. В. Серов. – Издание I Московского медицинского института им. И. М. Сеченова. – Москва : [б. и.], 1968. - 355 с.

Струков А. И. Хронические неспецифические заболевания легких. Морфология и патогенез в связи с учением о сегментах / А. И. Струков, И. М. Кодолова ; Акад. мед. наук СССР. – Москва : Медицина, 1970. – 271 с.

Струков А. И. Патологическая анатомия / А. И. Струков. – изд. 2-е, испр. и доп. – Москва : Медицина, 1971. – 600 с.

Струков, А. И. Морфология туберкулеза в современных условиях / А. И. Струков, И. П. Соловьева. – Москва : Медицина, 1976. – 255 с.

Петленко В. П. Детерминизм и теория причинности в патологии / В. П. Петленко, А. И. Струков, О. К. Хмельницкий – Москва : Медицина, 1978. – 260 с.

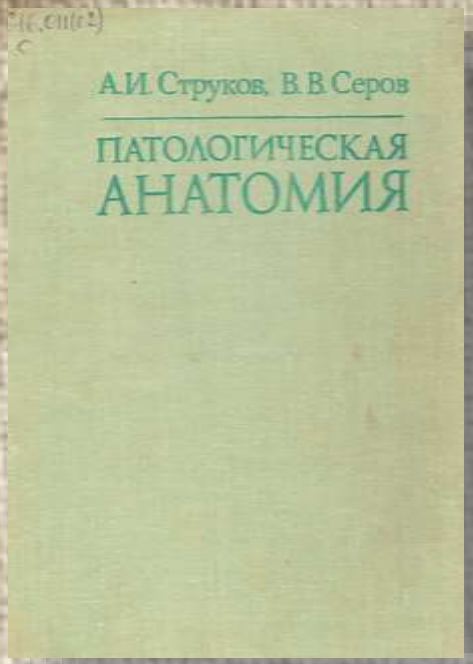

Струков А. И. Патологическая анатомия / А. И. Струков, В. В. Серов. – Москва : Медицина, 1979. – 528 с.

Струков А. И. Морфологический эквивалент функции : (Методологические основы) / А. И. Струков, О. К. Хмельницкий, В. П. Петленко. – Москва : Медицина, 1983. – 206 с.

Струков, А. И. Морфология туберкулеза в современных условиях / А. И. Струков, И. П. Соловьева. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 1986. – 229 с.

Струков, А. И. Гранулематозное воспаление и гранулематозные болезни / А. И. Струков, О. Я. Кауфман. – Москва : Медицина, 1989. – 184 с.

Общая патология человека : руководство для врачей: в 2-х т. / Академия медицинских наук СССР; ред.: А. И. Струков, В. В. Серов, Д. С. Саркисов. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 1990.
Т. 1. – 1990. – 448 с.
Т. 2. – 1990. – 416 с.

Струков А. И. Патологическая анатомия / А. И. Струков, В. В. Серов. – 3-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 1993. – 687 с.

Струков А. И. Патологическая анатомия / А. И. Струков, В. В. Серов. – 4-е изд., стереотип. – Москва : Медицина, 1995. – 688 с.

Струков А. І. Патологічна анатомія / А. І. Струков, В. В. Сєров ; пер. з рос. Д. Є. Гейко, А. Ф. Яковцової ; Харк. мед. ун-т. – Харків : Факт, 1999. – 863 с.

Патологическая анатомия : учебник / А. И. Струков, В. В. Серов ; под ред. В. С. Паукова. – 6-е изд., перераб. и доп. – М. : ГЭОТАР-Медиа, 2015. – 880 с.

Актуальні проблеми онкоморфології : матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю та III конференції Українського дивізіону інтернаціональної академії патології (12-13 травня 2011 р.) / Міністерство охорони здоров'я України, Харківський національний медичний університет, Інтернаціональна академія патології, Асоціація патологів України ; ред. В. Д. Марковський [та ін.]. – Харків, 2011. – 135 с.

Підготувала Л.В. Скрипченко

© НБ ХНМУ, 2020